

Kapelica pri razvalinah.

Češko spisal Václav Kosmak. Preložil Jožef Gruden.

Od Bitova proti Znojmu stoji ob reki Diji cela vrsta starih gradov, ki jih je sezidal slaven češki kralj kot obrambo proti bojevitemu Nemcu.

Ti gradovi so dandanes same razvaline — razen bitovskega, vranovskega in znojmskega. Velik del svoje dni nepristopnih zgradb je razglodal zob časa; a ostanki zidu in stolpi, ki so najdlje kljubovali, strmé brez streh, brez ometa, otožno a ponosito v oblake in pogumno gledajo po okolici kakor stari junaki, ki so jim sicer roke že omahnile, a jim je ostal v srcu še pogum.

Lani o počitnicah sem spel s tremi prijatelji od Znojma poleg Dije navzgor, da obiščem te stare priče nekdanje moči in slave.

Preko Podmolja, kjer zori tako hvaljeno šobeško vino, smo jo primahalí k razvalinam Gradka (Neuhäusel). Od razvaline se pne v nebo samo še del stolpa, nekaj zidu in pa bastije. Na prostranem zelenem travniku ob dvorišču smo prav prijetno počivali v senci košatih lip.

Logarjeva kočá, ki stoji na dvorišču poleg stare, visoko v modro nebo strmeče razvaline, je bila zaprta, nikjer žive duše. Le velik privezan pes se je zaganjal v nas, kakor bi bil vstal iz starih viteških dob, da bi nas pritlikavške potomce odganjal.

Legel sem v travo in gledal v jasno nebo. Po njem so bile raztresene bele ovčice.

Pred davnim davnim časom, tako sem si mislil, je morebiti krasna gospa gledala iz novega, v solncu žarečega gradu proti temu nebu in šepetala vroče molitve za moža, ki je na čelu oboroženih mož odjahal na bojnem konju proti krutemu sovražniku. Kako vse drugače je bilo tedaj! Kakšno življenje, kakšen blesk, kakšno junaštvo, kakšen pogum! In zdaj? Vse same razvaline — a o nekdanji gospodi ni duha ne sluha.

Kaj je človek? —

Mrtva priroda krog nas je vedno mlada; naših rok delo pa razpada v prah, in mi sami še prej minemo. Na zidu se pokaže senca, pa izgine brez sledu.

To smo mi.

Obrnil sem oči od žalostne razvaline, pa se zagledal v krasno, zeleno dolino, po kateri teče reka Dija.

Oddehnili smo si, pa krenili z visokega skalnatega hriba, ki leži na njem Gradek, proti reki, čez katero smo se prepeljali, pa smo šli počasi in brezskrbno zdaj v senci bujnega drevja, zdaj v vonjavem hladu borovega gaja, zdaj po zeleni cvetoči livadi poleg reke. Voda je šumela tiho, zaspano, se lesketala kakor tekoče olje in nas vabila: Pojdite sem, ohladite se in pokrepčajte v mojih valovih!

Sezuli smo se, sedli na breg in potapljali noge v vodo. Prijetno hladci valovi so se nam ljubko poigrali okrog nog; kačji pastirji so kakor strele švigali semtertja; zdajpazdaj je zavel mil vetrec; listje po drevju je zašustelo; visoke cvetke na loki so pokimavale z glavicami, in neizrečno prijeten mir je kraljeval v vsej okolici in odeval v čarobnost razvalino na skali.

Tiho smo sedeli, nihče ni zinil besedice. V takih trenutkih zabi človek vse okrog sebe, pozabi sam nase, še misliti pozabi.

Tek časa, krasota in sreča lahko polnijo dušo kakor harfa, in strune ji zvene rahlo-sladko. Tak trenutek je seme večnega miru.

»Idimo, idimo, da pridemo pred poldnem v Kijev!« me je zdramil glas prijatelja, ki je sedel poleg mene.

Bil je najrazumnejši izmed nas in zato se je najprej domislil, da ne moremo tukaj večno sedeti kakor začaranci.

A nama se ni in ni hotelo.

»Še malo, no,« — sem dejal.

»Pa ne bomo dobili kosila,« naju je opozarjal tovariš. »Tam je le majhna gostilna. Tam si moramo pravočasno naročiti obed, če hočemo kaj dobiti.«

»Torej pojdi naprej, pa naroči kosilo, če nimajo nič pripravljenega. Prideva za teboj.«

Vstal je in krenil na levo v gozd. Sedela sva s prijateljem še dolgo na bregu — toda oni oblažujoči sen je bil že zrušen. Moj tovariš je privlekel zapisnik, pa si slikal razvalino. Jaz sem se pogovarjal z drugim tovarišem o minulih časih in naslikala sva si v duhu tudi sliko — seveda ne razvaline, ampak življenja slavnih vitezov.

Naposled je prijatelj-slikar zaprl zapisnik. — »Naslikal sem. Pojdiva, solnce je začelo neusmiljeno pripekati.«

Vstala sva, se obula in zavila tudi na levo v les, ki leži že na avstrijskih tleh. Spela sva po ozki, bohotni dolini, kjer so cvetele še robidnice, šipki in raznovrstni zyončki. Pisani metulji so poletavali s cveta na cvet; čebele so brenčale in blesteče gaščarice so se solnčile po kamenju. Prekoračila sva tupatam srebrnojasni potok, ki se je vil po dolini kakor kača, nahnila jo po stezi v senci mogočnih dreves na holm, in čez debele pol ure se je odprl namah gozd in pred nama je stala na brdu še dovolj dobro ohranjena trdnjava Kijev z mogočnim stolpom.

Ob gozdu je že stal mlinarjev hlapec ter nas vedel krog gradu pod senčnatim drevjem na prostrano loko.

Zadaj na loki stoji lovčeva hiša, logarjeva koča pa mlin. Mlinar je obenem gostilničar. Pred mlinom pod košatimi lipami je nekaj preprostih miz, katerim so noge zasajene v tla, kegljišče in za kegljiščem klet, poletenska kuhinja, pa lesen salon, kjer se izletniki zabavajo v deževnem vremenu.

Gostilničar-mlinar je snel od moke zaprašeno čepico in naju je po nemško pozdravil.

»Je že vse naročeno,« je segel vmes najin tovariš. »Juhe sicer nimajo, pač pa dobita piške v papriki.«

»Izvrstno!« je vzkliknil slikar. »Bodo kmalu?«

»Zaklati jih najprej treba,« se je spustil v češko govorico mlinar. »Pri nas ne moremo ineti kar pripravljenih, ker ne vemo, koliko gostov pride.«

»I kaj ste vi tudi Čeh?« sem vprašal.

»O Čeh, Čeh, tam od Polne.«

»Pa imate na tablici zapisano, da ste gostilničar z Dunaja,« sem pokazal na rdeč karton, ki je bil pribit na kleti.

»Tako je. Na Dunaju, kjer se je žena naučila kuhati, sem bil delj časa. Kaj boste pa kaj pili, gospodje?«

Naročili smo si piva in kruha, sedli in gledali manjšo družbo gospé in gospodov, kakor je bilo videti, Dunajčanov, ki so pri nasprotnih mizah jedli in pili in se zabavali na kegljišču.

Bili so židje in so se tudi obnašali po židovsko.

Kmalu nam je začelo presedati tukaj. Vstali smo, pa šli po okolici, dokler ni bil pripravljen obed.

Za mlinom je ležal ribnik med visokim drevjem, obrastel z bičevjem, in je mirno zrl proti modremu nebu. Krasni stoletni dobi, pa vitki borovci so se zrcalili v njem, kakor se nam zrcali žalost in veselje v očesu. A to oko prirode, ta ribnik tam za mlinom, je zrlo tako prijazno, tako mirno, da sem si zaželel bivati ob njegovih bregovih, da bi lahko večkrat veslal po njegovih gladkih vodah in si miril razburjeno srce. — — —

Čez nekaj časa nas je poklical gostilničar k obedu.

Vesel sem hitel k mizi, a bil sem prevarjen. Juhe je bilo še nekaj, mesa pa doblizu nič. Skoro bi si bil mislil, da ne jemo piščet, ampak vrabce, — tako majhna so bila. Gostilničar pa je popravil to napako; sestel nam je toliko večji — račun.

Določili smo torej s kruhom in vprašali, če smemo iti v grad?

Gostilničarka se je brž ponudila, da reče lovčevi deklici, naj nam odpre in razkaže grad. Hitela je k lovčevim, mi pa smo speli peš proti razvalinam. Grad Kijev še ni popolnoma razpadel. Veliki stolp nad vhom je še dokaj dobro ohranjen, ima še omet.

Tik ceste pred vhom stoji stara kapelica. Zgrajena je iz takega kamena kakor grad. V njej pa je novejša slika Matere božje. Pred sliko so ležale napol uvele cvetke. Ta kapelica je bila brez dvoma z gradom vred sezidana, ali vsaj za časa, ko je bilo v gradu še življenje in bogastvo.

Zvedavo smo motrili grad. Za oglom se je prikazala mlada deklica v preprostem mestnem krilu, z ruto na glavi. V roki je imela velik ključ.

Na naš pozdrav nam je odzdravila, odprla močna, skoro nova vrata ter nas molče vedla skozi vrata v veliko, še dokaj ohranjeno dvorano. Okna so bila še cela, nasredi je stala velika miza, v kotu postelj z volneno odejo, a po stenah je viselo kopje in meči. Razgled z oken je bil divnolep. Pod nami in okrog nas je valovilo morje dreves.

»Kako bi človek tukaj snival in spal!« sem navdušeno vzkliknil.
Deklica nas je iznenadeno pogledala. Obraz ji je oživel, nasmehnila se je, pa dejala: »O, gospodje, ste s Češkega?«

»Bo nekaj takega. Ali niste vi Čehinja, gospodična?«

»Seveda sem. Kar je tukaj logarjev in lovcev, so sami Čehi.« Med pomenkom nas je vodila po gradu, vrgla kamen v globok vodnjak, pokazala nam, v kateri strani leži Znojem, v katerem Vranov, z eno besedo: bila je kakor med svojimi.

»Prihaja mnogo Čehov semkaj?« smo vprašali.

»Malo. Najbolj hodijo sem dunajski Nemci in pa iz Znojma.«

Veselili smo se krasnega razgleda na vse strani, pogovarjali se ter se naposled poslovili od deklice.

Koračili smo zopet po cesti navzgor.

Na vrhu smo se še enkrat ozrli nazaj na grad.

Kako krasen, kako slikovit in čaroben je bil ta prizor!

Kje so oni časi moči, moštva, vernosti in blagostanja?

Vse je minulo! Kakor bi jih voda odnesla, veter ugrabil. Le grad še stoji — pomnik na njih grobu.

Prijatelj me je prijel za ramo.

»Poglej tja dol h kapelici.«

Nastavil sem na oči daljnogled in pogledal v ono stran.

Lovčeva hčerka je ravno pokladala svežo kitico pred Marijino podobo, pokleknila, vzravnila glavo k Materi božji in sklenila roke.

O sveta vera, kako velika, kako stanovitna je tvoja moč!

Močni, trdni grad razpada in duh junaštva in moči je izginil iz njega. Mala kapela pred gradom pa še stoji tudi dandanašnji. Duh pobožnosti veje okrog nje, tolaži srce žalostnim in dviga nedolžne k nebesom.

In ko bi se zrušila tudi ta kapela, — da ostane samo še en kamen od nje, ostane ta posvečen, in bo trdnjava nebeška, kakor kamen, ki ga je posvetil Jakob za Betel.

Ti pa, kapelica pri razvalini kijevski, kolikrat mi k tebi zablodijo misli!

Na solnčni toploti.

Žarko solnce ljubko greje,
poljubuje v polju cvet.
Z juga vabi drobne ptice
v naše prazne gozde pet.

Starček se na solncu greje
in obuja si spomin
na mladostne srečne dneve,
na veselje vrh planin.

Zdaj so pa noge okorne,
brez moči mu je telo,
in na glavi mu le redke
pozne šmarnice cvetó.

Svetla solza mu v očesu
kakor detetu iskri.
Solzo to spomin izvablja
na mladostne srečne dni.

Mokriški.